च । परोद्देशञ्च मनसा त्यक्तद्रव्यस्य दापनम् । स्तवपाठञ्च मौनञ्च नीचालापविवर्ज्जनम् । केवलं वारिपानञ्च कर्त्तव्यं ब्रह्मभावतः । एतानि किल कर्माणि क्षेत्रे नारायणे चरेत्" ।

नारायणतीर्थ न० तीर्थभेदे शिवपु० ।

नारायणप्रिय पु० ६त० । १शिवे २पीतचन्दने नैघण्टुप्रका० ।

नारायणबलि पु० नारायणमुद्दिश्य देयो बलिः । दुर्मरणमृतानामौर्द्ध्वदेहिकक्रियासम्प्रदानतायोग्यत्वार्थं नारायणादिपञ्चदेवतोद्देशेन देये बलिभेदे तस्य निमित्तञ्च आत्मघातिन्शब्दे ६६०पृ० उक्तं तद्विधानं निर्णयसिन्धावुक्तं यथा

"नारायणबलिस्तु हेमाद्र्याद्यनुसारेणोच्यते तत्रादौ क्रियानिबन्धे गारुडे तर्पणमुक्तम् "कार्य्यं पुरुषसूक्तेन मन्त्रैर्वा वैष्णवैरपि । दक्षिणाभिमुखो भूत्वा प्रेतं विष्णुमिति स्मरन् । अनादिनिधनो देवः शङ्खचक्रगदाधरः । अक्षय्यः पुण्डरीकाक्षः प्रेतमोक्षप्रदो भवेति" । शुक्लैकादश्यां देशकालौ संकीर्त्यामुकगोत्रस्यामुकस्य दुर्मरणात्मघातजदोषनाशार्थम् और्ध्वदेहिकसम्प्रदानत्वयोग्यतासिध्यर्थं नारायणबलिं करिष्ये इति सङ्कल्प्य ब्रह्माणं विष्णुं शिवं यमं प्रेतञ्च पञ्चकुम्भेषु स्थापयेत् "विष्णुः स्वर्णमयः कार्यो रुद्रस्ताम्रमयस्तथा । ब्रह्मा रौप्यमयस्तत्र यमो लोहमयो भवेत् । प्रेतोदर्भमयः कार्य्य इति देवप्रकल्पनेति" गारुडोक्तासु सर्वासु हैमीषु वा प्रतिमासु षोडशोपचारैः पुरुषसूक्तेनाभ्यर्च्याग्निं प्रतिष्ठाप्य चरुं पुरुषसूक्तेन प्रत्यृचं नारायणायेदमिति हुत्वा देवानामग्रे दक्षिणाग्रदर्भेषु विष्णुरूपं प्रेतं स्मरन् नामगोत्राभ्यां मधुघृततिलयुतान् दश पिण्डान् यज्ञोपवीत्येवामुकगोत्रामुकशर्मन् ! प्रेत । विष्णुरूपाय ते पिण्ड उपतिष्ठतामिति दत्त्वा पुरुषसूक्तेनाभिमन्त्र्य तेनैव शङ्खोदकेनाभिषिच्याभ्यर्च्यामुकशर्माणममुकगोत्रं विष्णुरूपं प्रेतं तर्पयामीति पुरुषसूक्तेन प्रत्यृचं तर्पयित्वा एवमामान्नं ब्रह्मादिपञ्चभ्यो दद्यात् मन्त्रस्तु "ब्रह्मविष्णुमहादेवा यमश्चैव सकिङ्करः । बलिं गृहीत्वा कुर्वन्तु प्रेतस्य च शुभां गतिम्" । मिताक्षरायान्तु होमबल्यादि नोक्तम् । ततः प्रतिदैवतं त्रिविधं फलं शर्करामधुगुडघृतानि च निवेद्य पिण्डानभ्यर्च्य नद्यां क्षिप्त्वा रात्रौ नव सप्त पञ्च वा विप्रान्तिमन्त्र्योपोषितो जागरं कृत्वा श्वोभूते पुनर्विष्णुं ब्रह्माणं रुद्रं यमं संपूज्यैकोद्दिष्टविधिना श्राद्धपञ्चकं करिष्ये इत्युक्त्वा विष्णुयमब्रह्मरुद्रप्रेतान् स्मरन् विप्रानुपवेश्य प्रेतस्थाने चैकं विष्णुं स्मरन् पाद्यावाहनार्घ्ययुतं तृप्तिप्रश्नान्तं कृत्वोल्लेखनादि कृत्वान्नशेषेण विष्णवे ब्रह्मणे शिवाय यमाय सपरिवाराय चतुरः पिण्डान् दत्त्वा प्रेतनामगोत्रे स्मृत्वा विष्णुनाम्ना पञ्चमं दत्त्वाभ्यर्च्याचान्तेभ्यो दक्षिणां दत्त्वैकं प्रेतं स्मृत्वा विशेषतः सन्तोष्य विप्रैः प्रेतायेदं तिलोदकमुपतिष्ठतामिति सतिलमुदकं दापयित्वा भुञ्जीतेति । अत्र विशेषान्तरं च अनन्तभट्टकृतान्त्येष्टिपद्धतौ ज्ञेयम्" ।

नारायणसरस् न० ६त० । तीर्थभेदे । "तेऽपि (शबलाश्वाः) पित्रा समादिष्टाः प्रजासर्गे धृतव्रताः । नारायणसरो जग्मुर्यत्र सिद्धाः स्वपूर्वजाः" भाग० ६।५।२३

नारायणाश्रम न० ६त० । तीर्थभेदे "वाराणसी मधुपुरी पम्पा बिन्दुसरस्तथा । नारायणाश्रमो नन्दा सीतारामाश्रमादयः" भाग० ७।१४।२६

नारायणी स्त्री नारायणस्येयम् अण् ङीप् । नारायणस्य १शक्तौ २लक्ष्म्यां ३दुर्गायाञ्च तन्निरुक्तिः "यशसा तेजसा रूपैर्नारायणसमा गुणैः । शक्तिर्नारायणस्येयं तेन नारायणी स्मृता" ब्रह्मवै० प्र०ख० ४५अ० । "नारायणार्द्धाङ्गभूता तेन तुल्या च तेजसा । तथा तस्य शरीरस्था तेन नारायणी स्मृता" जन्मख० २७अ० । नारस्य जीवसंघस्य जलस्य वा अयनी स्थानभूता । "जलायना नराधारा समुद्रशयनाऽपि वा । नारायणी समाख्याता नरनारीप्रवर्त्तिका । वसत्यदृष्टा सर्वेषु भूतेष्वन्तर्हितायतः । देव्या व्याप्तमिदं सर्वं जगत् स्थावरजङ्गमम्" देवीपु० । ४शतावर्य्यां हेमच० । ५मुद्गलमुनिपत्न्यां च । "सर्वस्यार्त्तिहरे देवि ! नारायणि ! नमोऽस्तु ते" देवीभा०

नारायणीय त्रि० नारायणस्येदम् "वृद्धाच्छः" पा० छ । १नारायणसम्बन्धिनि २तदुपाख्याने । तच्चोपाख्यानं नारदनारायणर्षिसंवादरूपं भा०शा०३३६अ० अध्यायावधि "नारदस्य च संवादमृषेर्नारायणस्य च" इत्युपक्रमे "नारायणीयमाख्यानमेतत्ते कथितं तव" इत्यन्तेन ३४८ अध्यायान्तेन दर्शितम् । ३तत्प्रतिपादकोपनिषद्भेदे च उपनिषच्छब्दे दृश्यम् । [१२२३ पृ०दृश्यम् ।

नारायणोपनिषद् स्त्री ६त० । उपनिषद्भेदे उपनिषच्छब्दे

नाराशंस पु० नरैराशंस्यते आ+शन्स–कर्मणि घञ् नराशंसाः पितरः तेषामयम् अण् । नाराशंसानां पितॄणां सोमपानसाधने १चमसे "ते नाराशंसा